

Talouseläms- nuste

Prognos 11.9.2007

**Ekonomisk prognos
2007–2008**

**Tillväxten
alltjämt stark,
men riskerna
ökar**

Tilläggsuppgifter

Prognoschef
Eero Lehto
tel. (09) 2535 7350

Informatör
Heikki Taimio
tel. (09) 2535 7349

Ekonomisk prognos 2007–2008

Tillväxten alltjämt stark, men riskerna ökar

Finlands BNP växer i år med 4,2 %. Nästa år avtar BNP-tillväxten till 3,4 %. Den höga tillväxten beror framförallt på ökad produktivitet. Produktivitetsökningen möjliggör relativt stora lönehöjningar som täcker eftersläpningen under de senaste åren och ökar löntagarnas köpkraft också nästa år. Det oaktat förändras löneinkomsternas andel av hela inkomstsumman knappt alls nästa år. En fortsatt relativt hög tillväxt i världsekonomin skapar förutsättningar för en rätt snabb BNP-tillväxt i Finland även nästa år. Det största hotet mot tillväxten i den finska ekonomin utgörs av oron för att den kreditkris som den släpphänta finansieringen av bostadsinvesteringar gett upphov till i USA får återverkningar även på tillväxten i Finland.

Tillväxten i Europa fortsätter – den privata konsumtionen börjar återhämta sig först nu

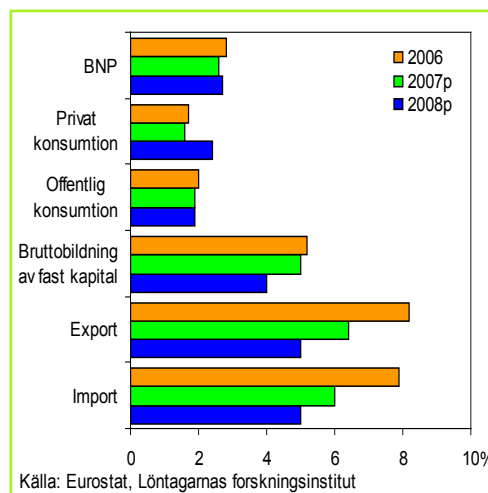
BNP-tillväxten i euroområdet uppgick under första halvåret till 2,8 %. För helåret beräknas tillväxten bli 2,6 %. Tillväxten avtog under andra kvartalet i år till 0,3 % jämfört med föregående kvartal och till 2,5 % jämfört med ett år tidigare. Ännu detta år bygger tillväxten till stor del på privata investeringar, som beräknas öka med 5 % från förra året. Nästa år växer investeringarna med 4 %. Under andra kvartalet 2007 avtog investeringstillväxten kännbart när bostadsbyggandet i Tyskland mattades av som följd av den slojade avdragsrätten för låneräntor i beskattningen. Denna effekt planar ut nästa år. Den privata konsumtionen växer i år med 1,6 % från förra året. Nästa år accelererar tillväxten i privat konsumtion till 2,4 % när effekten av mervärdesskattehöjningen i Tyskland avtar, sysselsättningen förbättras snabbare än väntat och löntagarnas realinkomster stiger relativt mycket.

Utrikeshandeln bidrar till att stärka den ekonomiska tillväxten i euroområdet ännu detta år. Även nästa år har utrikeshandeln positiva tillväxteffekter, om än något svagare än i år. BNP i euroområdet växer nästa år med 2,7 %. Att tillväxten fortsätter i så pass hög takt förklaras till stor del av en fortsatt stark privat konsumtion. Av betydelse är också att den globala tillväxten fortsättningsvis stärker tillväxten i Europa och att tillväxtländernas – med hänsyn även till minskande produktivitetsskillnader – relativt snabbt stigande lönenivå upp mot nivåen i euroområdet rentav förbättrar de utvecklade ländernas, såsom euroområdets, priskonkurrenskraft i förhållande till de snabbt växande tillväxtländernas.

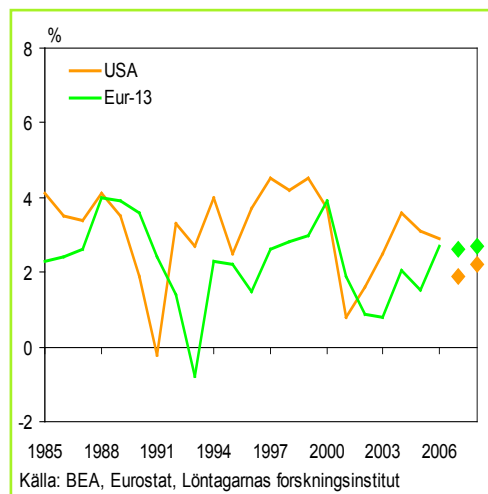
Sysselsättningen i EU och euroområdet har också utvecklats gynnsamt. Redan under första halvåret i år kunde en snabbare förbättring än väntat skönjas i sysselsättningen, men sysselsättningens öknings-takt överraskade än en gång. Detta år beräknas arbetslösheten i euroområdet uppgå till i genomsnitt 7,0 % för att nästa år sjunka till 6,7 %.

Även för euroområdet är riskerna för ekonomin starkt beroende av utvecklingen i USA. I basscenariet har den avmattade tillväxten i USA och krisen på grund av subprimekrediterna, som pressar upp de korta marknadsräntorna och gör finansierarna mer försiktiga även i Europa,

Ekonomisk utveckling i euroområdet 2006–2008

BNP i USA och euroområdet 1985–2008

Internationell ekonomi

Totalproduktion, volymtillväxt (%)	2006	2007p	2008p
Förenata staterna	2,9	1,9	2,2
Euro-13	2,7	2,6	2,7
Tyskland	2,8	2,7	2,6
Frankrike	2,0	1,6	2,2
Italien	1,9	1,9	2,2
EU27	3,0	2,8	2,9
Sverige	4,2	3,4	3,3
Storbritannien	2,8	3,0	2,8
Japan	2,2	1,5	1,5
Ryssland	6,7	7,5	7,0
Kina	11,1	11,0	10,0

Källa: BEA, BOFIT, Eurostat, Löntagarnas forskningsinstitut

en relativt liten avmattande effekt på tillväxten i Europa. Om krisen förvärras kan effekterna självfallet öka avsevärt.

Inflationen i euroområdet har under första halvåret i år legat knappt under 2 %. I år har priset på varukorgen rensat för livsmedel och energi inte längre stigit långsammare än konsumentprisindex. Inflationen i euroområdet beräknas i år och nästa år bli i genomsnitt 1,9 %. Lönehöjningarna kommer för sin del att orsaka ett pristryck nästa år, medan priserna på olja och en del andra råvaror inte längre stiger i samma takt som förut. Av betydelse är också att konsumentprisindexinflationen i Tyskland avtar när effekten av mervärdesskattehöjningen försvinner.

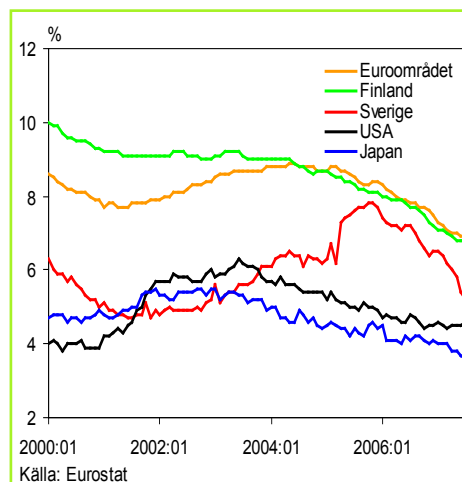
I marsprognosen förutspådde vi att ECB höjer sin styrränta ytterligare en gång med 0,25 procentenheter under detta år. Till en början föreföll bedömningen vara alltför försiktig då ECB tydligt beslutade höja sin styrränta när konjunkturerna stabiliserats på "mer normal" nivå även om konsumentprisindexinflationen hela tiden legat under 2 %. På våren väntade marknaden rentav två räntehöjningar med 0,25 procentenheter per gång före årets slut. Nu har det visat sig att subprimekrisen har orsakat förluster även för en del centraleuropeiska banker, vilket har lett till en brant uppgång i efterfrågan på likviditet också i Europa. Följaktligen har ECB tvingats pumpa in pengar till underpris i bankernas balansräkningar och inrikta sig på hantering av en akut kreditkris.

Subprimekrisen har visat sig vara seglivad och har även blottat hur sårbart vårt finanssystem är. All den osäkerhet detta gett upphov till minskar ECB:s intentioner att höja räntan. När det dessutom ser ut som om den amerikanska centralbanken senare i höst kommer att sänka sin styrränta som en reaktion på kreditkrisen och den åtföljande lägre realekonomiska tillväxten är det ännu mer uppenbart att ECB inte höjer sin styrränta mer i år. Nästa år håller ECB styrräntan oförändrad. Den amerikanska centralbankens räntesänkningar och oron på finansmarknaden hindrar en räntehöjning, som däremot skulle motiveras av den relativt goda realekonomiska utvecklingen och den risk för en accelererande inflation som ECB ser.

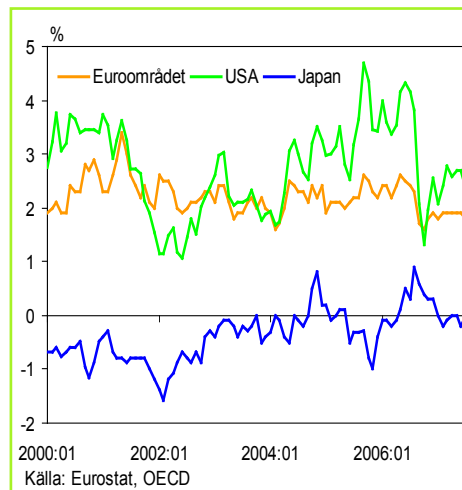
De nordiska länderna avviker i positiv bemärkelse

Under de senaste åren har de nordiska länderna redovisat en klart bättre utveckling än andra utvecklade länder. Norge och Danmark hör till de rikaste länderna i Europa och deras arbetslöshet har sjunkit till omkring 3 %. I Finland och Sverige har produktionen vuxit och

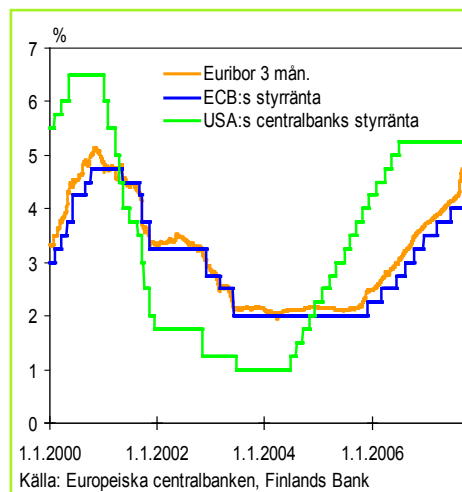
Arbetslöshet i valda länder 2000:01–2007:07

Konsumentprisindexinflation i valda länder 2000:01–2007:07

Styrräntor och kort marknadsränta 3.1.2000–4.9.2007

produktiviteten ökat snabbare än i andra utvecklade länder. I Sverige växer BNP i år och nästa år i en takt av närmare 3,5 %.

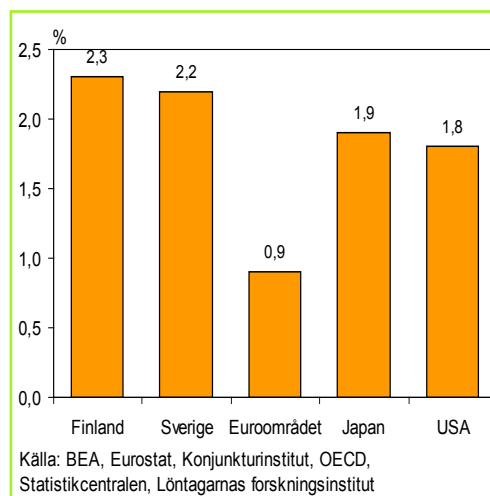
Arbetsproduktivitet, genomsnittlig tillväxt 2001–2008

Kreditkrisen dämpar tillväxten i USA

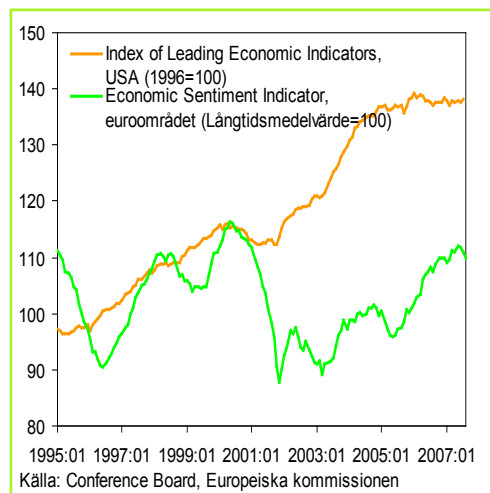
Överhettningen av den amerikanska bolånemarkanden ledde till en brant nedgång i bostadsbyggandet redan under tredje kvartalet förra året och har sedan dess dämpat BNP-tillväxten. Under första halvåret i år uppgick BNP-tillväxten till bara 1,7 % från året innan. För andra kvartalet registrerades en högre tillväxttakt än för första kvartalet men i augusti bidrog osäkerheten på kreditmarknaden till att fördjupa subprimekrisen som har gjort det svårare att få lån och lett till att bostadspriserna rasat. Detta försvagade också konsumentförtroendet i augusti, vilket ännu inte syns i vidstående figur. Nu dämpas BNP-tillväxten inte bara av krympande bostadsinvesteringar utan också av en avtagande privat konsumtion.

I augusti minskade också antalet sysselsatta i USA en aning när gymnasieeleverna lämnade arbetsmarknaden. Också detta kan antas tyda på att kreditkrisen ytterligare har dämpat den amerikanska tillväxten. I år växer BNP i USA med 1,9 % från året innan. Siffran är 0,3 procentenheter lägre än i vår marsprognos. Nästa år accelererar tillväxten till 2,2 %. Kreditkrisen pressar BNP-tillväxten även nästa år men som motvikt skingrar centralbanken osäkerheten på kreditmarknaden och ger fart åt tillväxten genom att lätta på penningpolitiken. Redan i slutet av detta år sänker den amerikanska centralbanken sin styrränta från 5,25 % till 4,75 %. Nästa år sänks räntan successivt till 4 %. Detta räntescenario förutsätter dock att konsumentprisinflationen klart avtar från sommarens takt på 2,5 %, vilket även är sannolikt uttryckligen på grund av den långsammare tillväxten.

Positivt i den senaste tidens ekonomiska utveckling i USA är att det offentliga underskottet har minskat. Av allt att döma kommer det federala budgetunderskottet i år att falla från fjolårets 1,9 % till cirka 1,2 % av BNP. Av ännu större betydelse är USA:s förbättrade utrikeshandel, då den relativt höga globala tillväxten bidrar till en kraftigt ökad export och den kännbart försvagade inhemska efterfrågan minskar importens tillväxt. Underskottet i den amerikanska varu- och tjänstebalansen kommer emellertid ännu detta år att uppgå till omkring 5 % av BNP.

Internationella konjunkturindikatorer 1995:01–2007:08

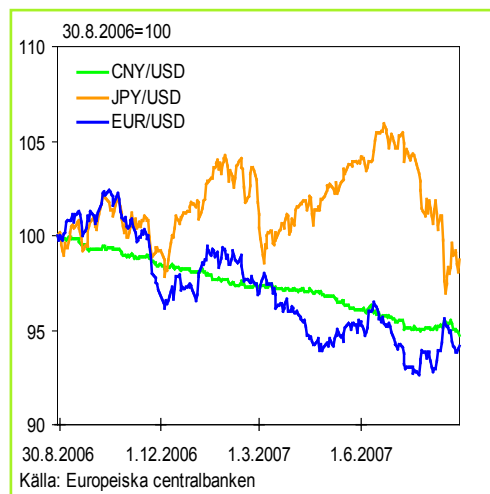

De asiatiska valutorna lösgörs från US-dollar

För balansen i den internationella ekonomin har det varit av central betydelse hur dollarn, euron och de asiatiska valutorna fluktuerar mot varandra. För en korrigerande av underskottet i den amerikanska handelsbalansen krävs att dollarn försvagas, vilket den också gjort exempelvis i förhållande till euron. För Europa har dollarns tendens att försvagas varit problematisk då de asiatiska länderna antingen genom valutainterventioner, såsom Japan, eller genom administrativa system, såsom Kina, bundit sin valuta till dollarn. I dollarns kölvatten har därför även de asiatiska valutorna försvagats gentemot euron trots att de asiatiska ländernas handel också med Europa i huvudsak visat överskott.

Under det senaste året har de asiatiska valutorna dock börjat lösgöras från sin bindning till dollarn. Tydligt har Asien redan blivit ett så stort marknadsområde att länderna inte med våld behöver stödja sin export till USA genom dollarappreciering. Dessutom har de asia-

Valutakurser 30.8.2006–30.8.2007

tiska länderna nu på grund av subprimekrisen blivit mer försiktiga när det gäller att placera utrikeshandelsöverskottet i dollarinvesteringar.

Inflationen tar fart i Kina och EU:s nya medlemsländer

Kinas BNP ökar i år med 11 % och nästa år med 10 %. Intäkterna från utrikeshandelssektorn har börjat stärka inkomstbildningen inom andra sektorer. Då dessutom lönenivån på hemmamarknaden stiger utan motsvarande produktivitetsökning måste också priserna gå upp. Detta bevisas av att konsumentprisinflationen i Kina på sommaren redan accelererade till 5,6 %. Samma fenomen med en stigande inhemsk prisnivå kan skönjas också i EU:s nya medlemsländer. Exempelvis har konsumentpriserna i Estland de senaste månaderna stigit med drygt 6 % jämfört med ett år tidigare.

De relativt höga världsmarknadspriserna på olja och naturgas garanterar ett massivt överskott i Rysslands utrikeshandel. Detta kommer att vara fallet även de närmaste åren. BNP i Ryssland ökar i år och nästa år i en takt av omkring 7 %.

Tillväxten i Europa och Asien stärker Finlands export

Förra året accelererade tillväxten i Finlands exportvolym ända fram till andra kvartalet och tillväxttakten avtog mot slutet av året, vilket gav upphov till en negativ carry-over-effekt. I början av detta år tog exporten åter fart och med beaktande av den anspråkslösa nivån under andra halvåret i fjol kan det förväntas att åtminstone varuexporten tar fart mot slutet av året. Volymen av varu- och tjänsteexporten ökar i år med 6,2 % från förra året.

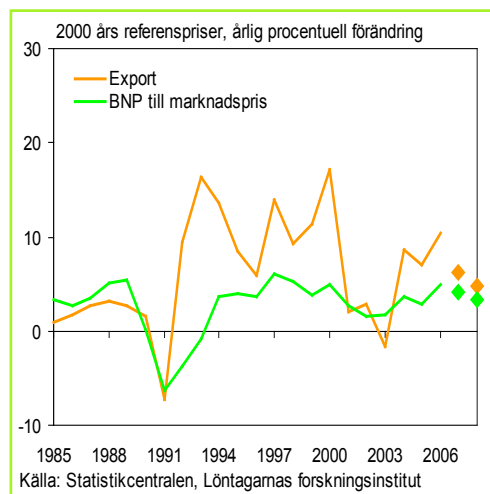
Sedan förra året har Finlands export till EU-länderna vuxit snabbare än exporten i genomsnitt. Detta beror bland annat på att tillväxttakten i Europa ökat, vilket stärker exporten också nästa år då totalexporten ökar med 4,7 %. Uppgifterna om teknologiindustrins starka exportorderstock stöder bedömningen att exportökningen fortsätter att vara relativt snabb.

Ett positivt drag i utvecklingen under detta år har varit att Finlands export till Ostasien och Indien har vuxit klart snabbare än importen. Det återstår att se om trenden vänt så att Finlands stora handelsbalansunderskott med de ostasiatiska länderna börjar krympa. Det är möjligt att handeln med Asien balanseras när effekten av neddragningen av produktionen inom elektronikmontageindustrin försvinner och de snabbt stigande nominella lönerna i Kina och Indien med åtföljande högre inflation tär på ländernas konkurrenskraft.

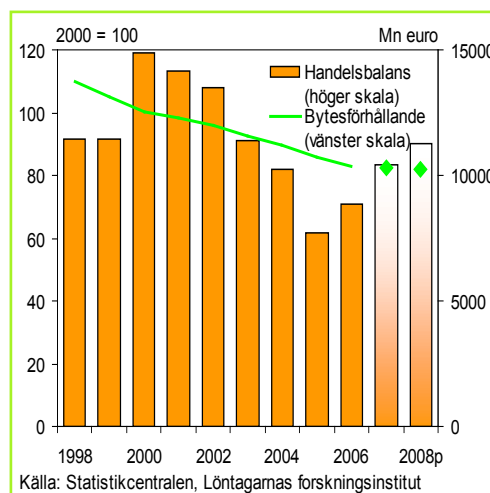
Finlands importvolym växer i år med 4,4 %. Nästa år sjunker importens ökningstakt till 3,8 % när BNP-tillväxten avtar. Importtillväxten hålls dock uppe av upphandlingen av maskiner och utrustning för kärnkraftverksprojektet och flygplansförvärv, vilket medför att tillväxtskillnaderna mellan export- och importvolymerna krymper.

Importpriserna stiger i år med cirka 3 %, dvs. med knappt en procentenhet mer än exportpriserna. Nästa år avtar utrikeshandelsprisernas ökningstakt, men bytesförhållandet fortsätter att försvagas en aning. Överskottet i handelsbalansen stiger i år redan till drygt 10 miljarder euro och nästa år ytterligare med knappt en miljard euro.

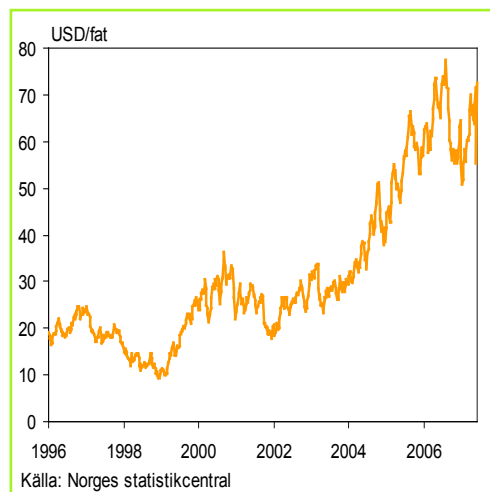
BNP och export 1985–2008

Bytesförhållande och handelsbalans 1998–2008

Världsmarknadspris på råolja (BRENT) 1996–2007

Full fart för teknologiindustrin

När teknologiindustrin har en produktionsökning på drygt 10 % växer fabriksindustrin med nästan 7 % i år och med drygt 5 % nästa år. Tillväxttakten inom industrin åtföljs av en brett baserad snabb tillväxt inom tjänstesektorn. Handeln och företagstjänstebanschen växer i år med omkring 5 % och nästa år med 4 %. Transportbranschen och lagerbranschen ökar i år och nästa år med knappt 3 % och privata tjänster, inklusive offentliga tjänster, med drygt 2 %. Inom byggbranschen avtar tillväxttakten från närapå 5 % i år till 3 % nästa år. Den elproduktion som reagerar på variationerna i vattenkraftproduktionen i Norge och Sverige minskar i år kännbart jämfört med förra året, och nästa år väntas mervärdet av el-, gas- och vattenförsörjningen normaliseras på en tillväxtbana på ett par procent.

Sysselsättningen förbättrades mer än prognostiserat

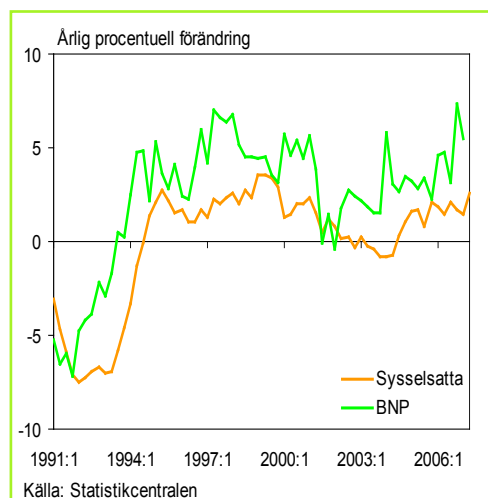
Antalet sysselsatta växte under perioden januari–juli i år med 50 000 personer jämfört med fjolåret. Nya arbetstillfällen har skapats framförallt inom tekniska tjänster och företagstjänster men också inom byggbranschen, handeln och inkvarterings- och förplägnadsverksamhet. Det förbättrade sysselsättningsläget har aktiverat personer i arbetsför ålder att söka sig ut på arbetsmarknaden. Följaktligen ökade

Nyckeltal i prognosen

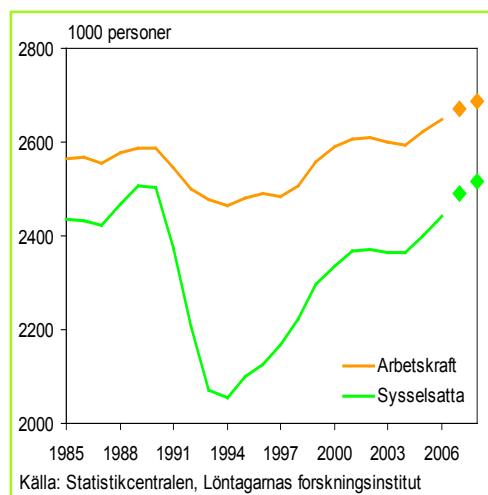
	2006	2007p	2008p
Arbetslöshet (%)	7,7	6,8	6,3
Arbetslösa (1 000-tal)	204	181	169
Sysselsatta (1 000-tal)	2443	2491	2517
Sysselsättning (%)	68,9	69,8	70,3
Inflation, konsumentprisindex (%)	1,6	2,5	2,6
Lönenivå, lönenivåindex (%)	3,0	3,3	4,7
Hushållens disponibla realinkomst (%)	1,8	3,2	2,8
Bytesbalansöverskott (mrd. €)	7,8	9,1	10,0
Handelsbalansöverskott (mrd. €)	8,9	10,4	11,3
Statens finansiella överskott			
mrd. €	1,4	2,3	2,2
% av BNP	0,8	1,3	1,2
Offentliga sektorns finansiella överskott			
mrd. €	6,2	8,3	8,8
% av BNP	3,7	4,7	4,7
Offentlig Emu-skuld			
% av BNP	39,3	37,3	35,5
Skattegraden (%)	43,5	43,1	42,7
Korta räntor (3 mån. Euribor)	3,1	4,2	4,2
Långa räntor (10 års statsobligationsränta)	3,8	4,3	4,3

Källa: Finlands Bank, Statistikcentralen, Löntagarnas forskningsinstitut

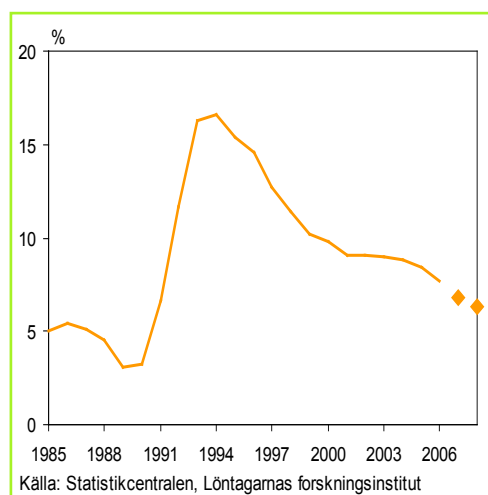
Sysselsättning och BNP 1991:1–2007:2

Arbetskraftsutbud och sysselsättning 1985–2008

Arbetslöshet 1985–2008

även arbetskraften med 25 000 personer under första halvåret trots att den arbetsföra befolkningen ökade endast långsamt. Tack vare det förbättrade läget på arbetsmarknaden sjönk även arbetslösheten mer än väntat under första halvåret. Beaktansvärt är också att antalet långtidsarbetslösa under första halvåret minskade med 9,4 % från året innan.

Under andra halvåret kommer arbetstillfällena att skapas i nästan samma takt som under första halvåret så att de sysselsatta i år ökar med totalt 48 000 personer och arbetslösheten faller till 6,8 %. Tack vare den snabba ekonomiska tillväxten fortsätter arbetsmarknaden att utvecklas i positiv riktning även nästa år, om än i en något lägre takt än i år. Antalet sysselsatta växer nästa år med 26 000 personer och arbetskraften med 14 000 personer så att arbetslösheten blir 6,3 % och sysselsättningsgraden 70,3 %. Enligt Statistikcentralens arbetskraftsundersökning ökar antalet arbetade timmar i år med 1,6 % och nästa år med 1,1 %.

Internationella valutafonden uttryckte i sin landrapport i våras oro över den höga ungdomsarbetslösheten i Finland. Finlands ungdomsarbetslöshet har emellertid sjunkit klart den senaste tiden: trendserien var i augusti 16,1 %, dvs. 2,8 procentenheter lägre än ett år tidigare. Siffran ligger redan nära genomsnittet för EU15-länderna. Beaktas bör också att arbetskraften i Finland innefattar även skolelever och heltidsstuderande, som varje vår söker sig till arbetsmarknaden i stora skaror. I antalet ungdomsarbetslösa ingick i fjol i genomsnitt 37 000 studerande och skolelever, vilket var över hälften av de 61 400 ungdomsarbetslösa. Utan denna grupp skulle Finlands ungdomsarbetslöshet i fjol ha varit 9,4 %, dvs. troligen lägre än genomsnittet för EU15-länderna rensat för arbetslösa studerande och skolelever.

Löneuppgörelsen splittras och lokalt avtalade lönetillägg ökar

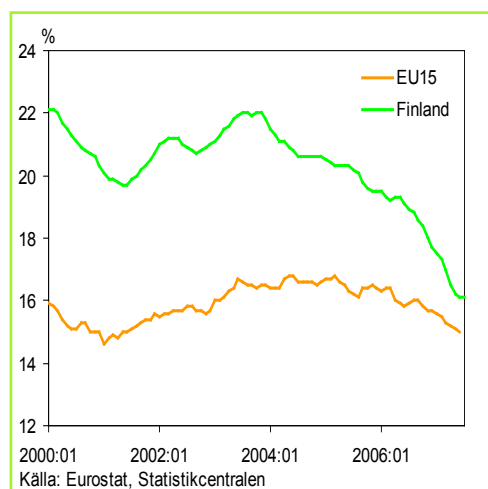
I år stiger inkomstnivån med 3,3 %, varav avtalslönerna står för två procentenheter. Företagens goda resultatutveckling har hållit uppe tillväxten i resultatlöner och annan löneglidning. Den ekonomiska tillväxten har ökat efterfrågan på arbetskraft, och i år växer lönesumman med 5,2 %. I det läget ökar medeltimförtjänsten snabbare än inkomstnivån.

Den inkomstpolitiska helhetsuppgörelsens giltighetstid löper ut i höst och de förbundsvisa avtalen bestämmer löneutvecklingen. Hittills har endast ett fåtal förbund nått avtal. Nya inslag är att de lokala avtalen ökar och att engångsersättningar betalas ut i början av avtalsperioden. Vi bedömer att de lokalt avtalade lönehöjningarna avsevärt minskar löneglidningen. Inkomstnivåindex stiger därför 2008 med 4,7 %, varav avtalslöneindex står för 4 procentenheter. Medeltimförtjänsten ökar med 4,9 %.

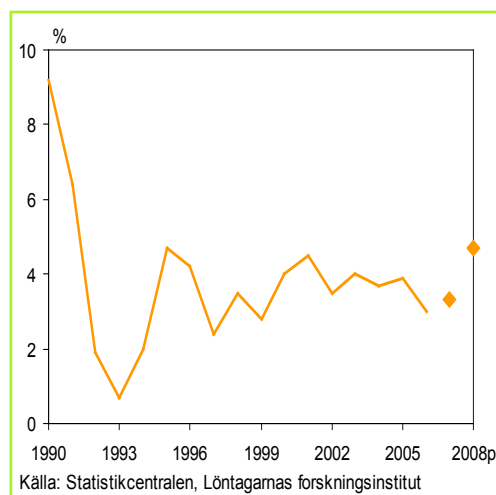
I år växer lönesumman klart långsammare än driftöverskottet i den privata sektorn. Den funktionella inkomstfördelningen har försämrats och lönernas andel av företagets mervärde har sjunkit till samma nivå som under konjunkturtoppen i slutet av 1990-talet. Enligt vår prognos växer lönesumman 2008 med 5,9 %, dvs. i nästan samma takt som driftöverskottet. Den privata sektorns löneandel ligger således kvar på ungefär samma nivå som i år.

Hushållens kapitalinkomster växer i år i snabb takt. Stigande räntor ökar intresset för banksparande, och hushållens aktieinvesteringar och dividendintäkter minskar i motsvarande grad. Däremot ökar ränteutgifterna för bostadslån med 40 %. På grund av prisökningar växer

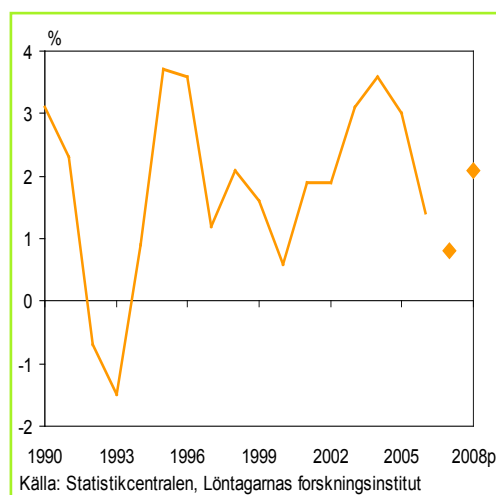
Ungdomsarbetslöshet i Finland och EU15 2000:01–2007:07

Inkomstnivåindex 1990–2008

Realinkomster 1990–2008

både jordbruksinkomsterna och särskilt skogsbruksinkomsterna. Nästa år väntas tillväxten i dessa inkomster plana ut. I år har hushållens inkomstutveckling stärkts genom inkomstskattelättnader, men nästa år görs endast rätt små korrigeringar i löntagarnas skattetabeller. Vi förutspår att hushållens disponibla realinkomster i år ökar med 3,2 % och nästa år med 2,8 %.

Hushållen skuldsätter sig fastän konsumtionstillväxten avtar

Den privata konsumtionen har redan flera år ökat snabbare än genomsnittet. Tillväxten har hållits uppe av ett starkt konsumentförtroende och sjunkande låneräntor. I fjol översteg konsumtionstillväxten klart ökningen i den disponibla inkomsten. Även om tillväxten i år avtar till 3,5 % fortsätter hushållens skuldsättning. Hushållens sparkvot är minus 3 %. Bilhandeln har planat ut och anskaffningen även av andra kapitalvaror ökar i lägre takt än förut. Nästa år går konsumtionstillväxten ned till 3 %. Utvecklingstrenden påverkas av låneräntornas vändning uppåt och ökade lånekostnader.

Försörjningsbalans

	2006 Mrd. €	2006 Procentuell volymförändring (%)	2007p	2008p
Bruttonationalprodukt	167,1	5,0	4,2	3,4
Import	65,7	8,3	4,4	3,8
Totalt utbud	232,7	5,9	4,3	3,5
Export	74,4	10,4	6,2	4,7
Konsumtion	122,2	3,3	2,8	2,6
privat	85,9	4,3	3,5	3,0
offentlig	36,3	1,0	1,3	1,5
Investeringar	32,0	4,1	5,6	4,4
privata	27,9	5,6	5,8	4,5
offentliga	4,1	-5,3	4,0	4,0
Lagerförändring (inkl. statistiskt fel)	4,2	-8,3	1,7	1,7
Total efterfrågan	232,7	5,9	4,3	3,5

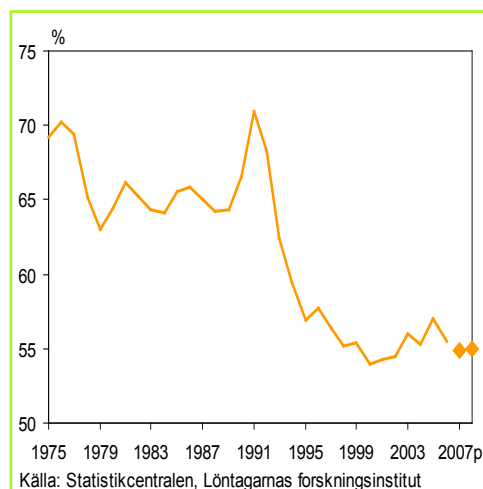
Källa: Statistikcentralen, Löntagarnas forskningsinstitut

Konsumentprisinflationen 2,6 procent nästa år

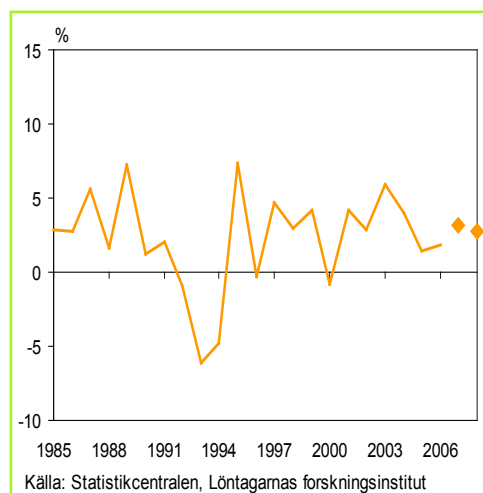
I år har inflationen varit klart högre än vad vi förutspådde i våras. Bostadspriserna har stigit mera och uppgången varit mer utdragen än i vår bedömning. Årets inflation är 2,5 %, och inflationstakten accelererar ytterligare under andra halvåret. Inflationseffekten av boende och ränteutvecklingen för bostadslån är i år nästan en procentenhet. Det harmoniserade konsumentprisindexet, exkl. räntor och bostadspriser, stiger därför med bara 1,6 % i år.

Nästa år förändras konsumentprisökningen. Regeringens skattebeslut har en avsevärd effekt. Højningen av accisen på alkohol ökar inflationen med 0,3 procentenheter då även återverkningarna på mervärdesskatten och utskänkingspriserna beaktas. Den direkta inflationseffekten av el- och bränsleskatterna blir något lägre än så men det åtföljande indirekta kostnadstrycket på person- och varutransporter är svårt att uppskatta. Uppgången i låneräntorna håller på att

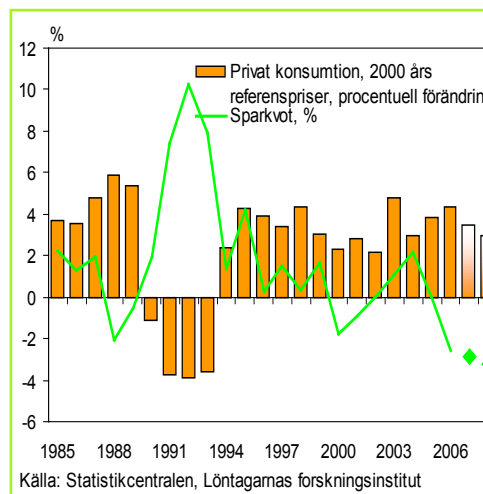
Funktionell inkomstfördelning i företagsverksamhet 1975–2008

Hushållens disponibla realinkomster 1985–2008

Privata konsumtionsutgifter och sparkvot 1985–2008

avta, och vi bedömer att inflationstrycket från dem nästa år minskar med cirka 0,4 procentenheter jämfört med 2007. Vidare dämpas uppgången i bostadspriserna medan livsmedelspriserna däremot stiger. Med beaktande av allt detta förutspår vi att (Eurostats) harmoniserade konsumentprisindex stiger med 2,1 % 2008. Konsumentpriserna ökar med 2,6 %. I råoljepriset syns inget uppåtttryck och inte heller någon nedgång på årsnivå. I det rådande marknadsläget har hemmamarknadsföretagens prissättningskraft ökat. Det finns därför risk för att inflationen blir högre än prognostiserat när företagen för över kostnadsökningen till försäljningspriserna.

Bostadsbyggandet minskar och utbyggnaden av produktionskapacitet ökar

De privata investeringarna ökade under perioden januari-juni med 5,9 % jämfört med året innan. Kontors-, affärs- och industribyggandet samt jord- och vattenbyggnad har klar ökat samtidigt som tillväxten i bostadsbyggandet avtar. Antalet påbörjade byggnader och beviljade bygglov tyder på att utvecklingen fortsätter i samma riktning också under andra halvåret. Totalt sett väntas privata investeringar i år öka med 5,8 % jämfört med förra året.

Bedömningen av investeringarna under detta år och särskilt nästa år försvåras av osäkerheten om tidpunkten för investeringarna i kärnkraftverket i Olkiluoto. Bedömningen försvåras också av att regeringen kan komma att senarelägga stora vägprojekt. Det är dock sannolikt att leveranserna av utrustning för kärnkraftsverksprojektet nästa år är mer omfattande än i år och att tillväxten i jord- och vattenbyggnad blir fortsatt snabb. Följaktligen växer de privata investeringarna nästa år med 4,5 % och således i relativt hög takt den avtagande ekonomiska tillväxten till trots.

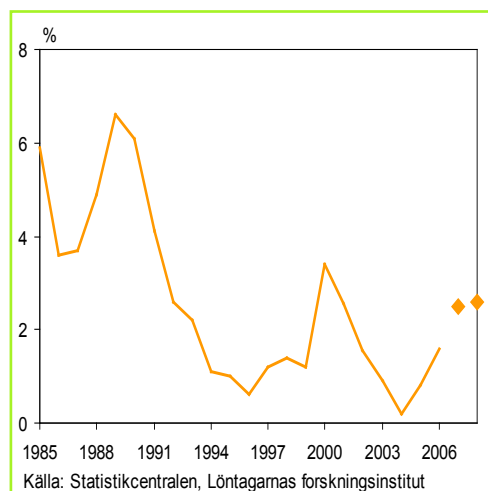
Det offentliga överskottet 4,7 procent i år

I år ger den kraftiga ökningen i sysselsättningen, företagets resultat och privat konsumtion statens skatteintäkter ett lyft på drygt 5 % trots lättnaderna i inkomstbeskattningen. Statens dividendintäkter stiger redan till 1,6 miljarder euro. Då statsandelarna till kommunerna samtidigt växer relativt långsamt, med cirka 4 %, och uppgången i statens konsumtions- och investeringsutgifter förblir måttlig växer överskottet i statsfinanserna med nästan en miljard euro till 2,3 miljarder euro.

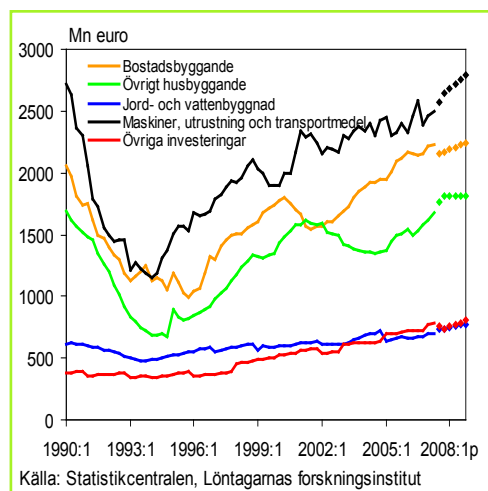
Den svaga tillväxten i kommunernas statsandelar kompenseras i år genom överföring av förvärvsinkomststavrdraget i kommunalbeskattningen till statsbeskattningen, vilket i någon mån driver upp ökningen i kommunernas skatteintäkter. Under första halvåret i år växte kommunernas skatteintäkter med 7 %, och siffran för helåret väntas bli ungefär densamma. Kommunernas konsumtions- och framförallt investeringsutgifter stiger kraftigt i år, men deras finansiella ställning förbättras trots det med drygt 200 miljoner euro så att resultatet blir ett mycket litet underskott. 2005 visade kommunekonomin ett underskott på drygt en miljard euro.

Tillväxttakten i arbetspensionsanstaltarnas och socialskyddsfondernas premieinkomster faller från 7,3 % till 5,3 %, dvs. till nästan samma nivå som ökningen i lönesumman. Detta beror på att försäkringspremieprocenterna förblir i det närmaste oförändrade. Däremot ökar arbetspensionsanstaltarnas dividendintäkter kraftigt. Då förbät-

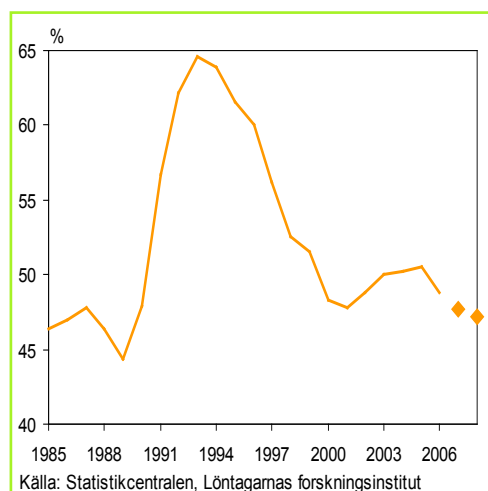
Konsumentpriser 1985-2008

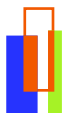

Investeringar enligt undergrupp 1990:1-2008:4

Offentliga utgifter i förhållande till BNP 1985-2008

trad sysselsättning och högre pensionsålder samtidigt dämpar tillväxten i sociala förmåner och bidrag ökar hela sektorns överskott med 900 miljoner euro till drygt 6 miljarder euro.

Totalt sett ökar den offentliga sektorns EMU-överskott 2007 med en procentenhet till 4,7 % av BNP och EMU-skulden i förhållande till BNP sjunker till 37,3 %. Den totala skattegraden minskar med 0,4 procentenheter till 43,1 %.

Under 2008 påverkas statens skatteintäkter av flera motsatta krafter. Förslagen att skärpa alkoholbeskattningen och lindra arvsskatten har endast obetydliga effekter som i det närmaste tar ut varandra. Avmattningen i privat konsumtion återverkar på mervärdesskatteintäkterna. En åtstramning av energibeskattningen på 300 miljoner euro skulle kännbart öka de indirekta skatterna. Däremot försvagas tillväxten i inkomstskatteintäkterna genom justeringen av löne- och pensionsinkomstbeskattningen och den avtagande tillväxten i samfundsskatteintäkterna. Sammantaget blir ökningen i statens skatteintäkter omkring en procentenhet lägre än i år. Då tillväxten i kommunernas statsandelar och statens investeringsutgifter samtidigt tydligt tar fart minskar överskottet i statsfinanserna en aning men uppgår fortsättningsvis till drygt 2 miljarder euro.

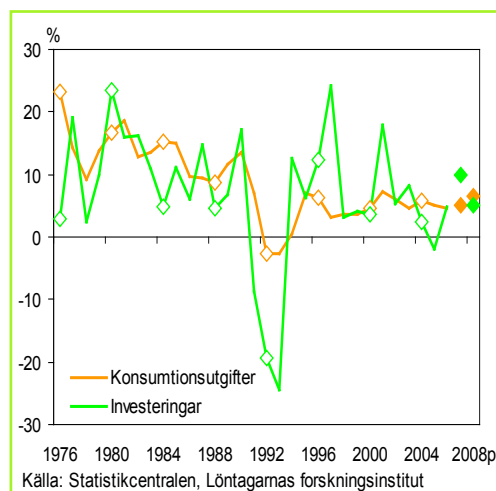
Även i kommunernas skatteintäkter avtar tillväxten nästa år. I prognosen har antagits att tillväxten i kommunernas konsumtionsutgifter accelererar i någon mån och liksom under de senaste åren antas kommunalskatteuttaget stiga med 0,1 %. Då statsandelarna däremot växer med 8 % får kommunerna ekonomin i balans.

Arbetspensionsanstaltens och övriga socialskyddsfonders överskott ökar nästa år med omkring en halv miljard euro. Arbetspensionspremieprocenterna stiger och lönesummans tillväxt accelererar. Däremot bidrar höjningen av folkpensionerna och vissa andra förmåner till att utgifterna inom denna sektor ökar.

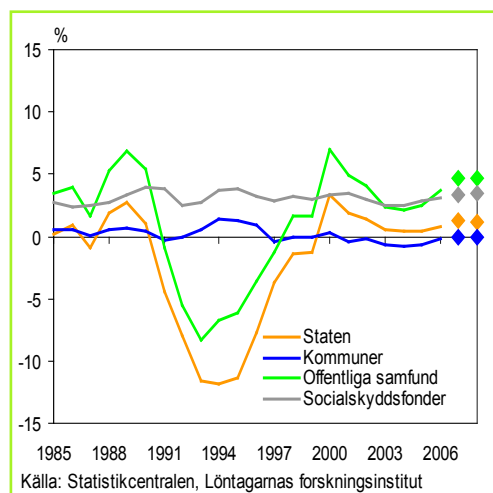
Nästa år sjunker skattegraden ytterligare med 0,4 procentenheter. Den offentliga sektorns EMU-överskott förblir oförändrat, dvs. 4,7 % av BNP, och EMU-skulden minskar ytterligare med 1,8 procentenheter. Både i år och nästa år överskrider den offentliga sektorns överskott således klart och tydligt 4-procentsgränsen, dvs. den nivå som det offentliga överskottet enligt finansministeriets beräkningar bör nå för att Finland i framtiden skall kunna hantera de budgetmässiga konsekvenserna av den åldrande befolkningen.

Såsom framgår av vidstående figur över skattegraden har de under de senaste åren mycket uppmärksammade lättnaderna av förvärvsinkomstbeskattningen inte lett till någon kraftig nedgång i den totala skattegraden. En annan anmärkningsvärd observation över en längre tid är att socialförsäkringspremiernas och kommunalskattens andel av BNP har minskat, medan det i statens fall bara skett en återgång till nivån i mitten av 1990-talet. ■

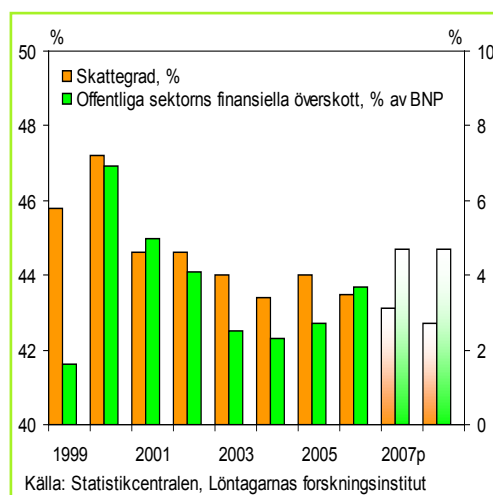
Kommunernas konsumtionsutgifter och investeringar 1976–2008

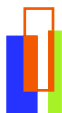

Offentliga sektorns finansiella överskott i procent av BNP 1985–2008

Offentlig ekonomi 1999–2008

Modellsimulering av effekterna av avtagande tillväxt i Europa

Löntagarnas forskningsinstitut (PT) har med sin makromodell EMMA simulerat en situation där den europeiska ekonomin växer i en klart lägre takt än i basprognosen. Det antogs att BNP-tillväxten i varje europeiskt land i år och nästa år är en procentenhet lägre än i PT:s prognos. Detta skulle inverka på Finlands export med genomslag på den övriga ekonomin så att BNP-tillväxten i år skulle bli 0,3 och nästa år 0,2 procentenheter lägre än i basprognosen.

sen. Exportökningen skulle i år vara 0,8 och nästa år 0,6 procentenheter lägre än i basprognosen. ■

Avtagande tillväxt i Europa

%-enheter	2007	2008
Effekt på BNP-tillväxten	-0,3	-0,2
Effekt på exporttillväxten	-0,8	-0,6
Lähde: Palkansaajien tutkimuslaitos		

Regeringen går balansgång i korstrycket från intressegruppskraven: har främjandet av sysselsättningen glömts bort?

Finlands samhällsekonomiska utveckling präglas av ett gynnsamt konjunkturläge, en snabbare produktivitetsökning än i andra utvecklade länder och det faktum att arbetslöshetsproblemet nyligen förbytts i växtvärk på grund av arbetskraftsflaskhalsar. Inte bara på medellång, 5–10 års sikt utan redan nu påverkas de ekonomisk-politiska besluten av de stora åldersklassernas pensionering under åren framöver.

Regeringens finanspolitik, och då särskilt besluten om budgeten för nästa år och om skatte- och utgiftslinjer senare under regeringsperioden, är framförallt inriktad på att utjämna konjunkturvariationer och skapa beredskap inför den väntade "åldringskrisen" genom att hålla tillbaka tillväxten i offentliga utgifter med nästan samma hårdhet som tjänstemannaledningen vid finansministeriet kräver. Den nya regeringskoalitionens egna politiska prioriteringar och kraven hos regeringen närstående intressegrupper har inte heller helt åsidosatts. Åtgärder som gagnar intressegruppen utan att ha någon större samhällsnytta och i ett helhetsperspektiv rentav kan betraktas som skadliga är de riskfyllda besluten att befria företag och jordbruk från arvsskatt. Detsamma kan sägas om det frikostiga investeringsstödet till jordbruket med budgetmedel. Den betydande höjningen av studiepenningen och folkpensionens grunddel och skattelättnaderna för pensionärer kan däremot anses vara åtgärder i rätt riktning för att stödja dem som har de lägsta inkomsterna. Stödet äts dock delvis upp av höjningar av priserna på offentliga bastjänster.

Regeringens skattepolitik har hittills inte främjat efterfrågan på arbete eller aktiverat befolkningen i arbetsför ålder att söka sig ut på arbetsmarknaden. Skattelättnaderna för pensionärer lockar i stället till pensioneringar. För att förhindra detta borde pensionärernas skattelättnader ha genomförts samtidigt med en motsvarande lindring av löntagarnas förvärvsinkomstbeskattning.

Regeringens beslut att vid början av nästa år skärpa bränsle-, el- och alkoholskatterna kan med tanke på klimat- och hälsopolitiken betraktas som ett steg i rätt riktning. Men skattehöjningarna pressar också avsevärt

upp inflationstakten och beskär följaktligen hushållens köpkraft. Utöver skattehöjningarna kommer senare att företas höjningar av priserna på kommunala tjänster, vilket tär på utkomsten för dem som har de allra lägsta inkomsterna, exempelvis ensamförsörjare och personer med enbart folkpension. De minskar för sin del också statens bidrag till kommunerna och försvagar ställningen för kommuner med ekonomiska problem. Den planerade höjningen av kommunala avgifter borde överhuvudtaget inte genomföras.

Att minska koldioxidutsläppen genom att höja elskatten för hushåll och tjänsteföretag är inte särdeles effektivt på grund av elkonsumentens prisstelhet. Inte heller med avseende på inkomstfördelningen kan åtgärden tillrådas. Samma fiskala effekt skulle lätt ha kunnat åstadkommas genom en skatt på existerande kärn- och vattenkraftskapacitet som skulle ha skurit ned de extra inkomster som övergången till marknadsprissättning har gett dessa elproducenter och som ytterligare ökar till följd av utsläppshandeln och dyrare utsläppsrätter.

Sänkningen av mervärdesskatten på livsmedel till 12 % vid början av oktober 2009 dämpar inflationen och gagnar framförallt små- och medelinkomsttagare. Den största risken härvid är sannolikt möjligheten att marginalerna breddas – inte inom detaljhandeln utan – inom livsmedelindustrin som åtnjuter ett slags hemmamarknadsskydd.

Statens strama utgiftsramar, inom vilka utgifternas realltillväxt begränsats till i genomsnitt 1,6 % per år under perioden 2007–2011, minskar för sin del statens möjligheter att bidra till att höja bastjänsternas kvalitetsnivå och effektivisera utbildning och forskning enligt de krav omvälvningarna inom näringslivet ställer.

Statens utgiftsramar tar emellertid inte alls hänsyn till kostnadsstegringen. Kommunernas statsandelar, vars kostnadsnivå mäts i form av ett särskilt statsandelsindex, växer automatiskt när de kommunala lönerna ökar. Av hälsovårdsutgifterna täcker staten 30 % av kommunernas utgifter. Följaktligen skulle en ökning på 5 % i kommunernas hälsovårdsutgifter öka statsandelarna inom ramautomatiken med omkring 200 miljoner euro. Det förefaller som om denna kompensation i efterhand kan komma att kallas "statens kvinnolönebidrag". Huruvida staten kommer att bevilja ytterligare bidrag till löneuppgörelsen inom kommunsektorn är ännu oklart. ■

Kostnadsbördan av en ökad andel äldre kan inte undvikas

Beredskapen för att de stora åldersklasserna går i pension och att befolkningen i arbetsför ålder minskar från och med 2009 inverkar redan nu på finanspolitiken. Enligt en analys som finansministeriet gjort borde de offentliga finanserna visa ett överskott på i genomsnitt 4 % från och med 2010 för att de utlovade pensionernas skall kunna betalas ut och kostnaderna för den åldrande befolkningens social- och hälsovård täckas.

Det beräknade hållbarhetsunderskottet kan bli något mindre genom att sysselsättningen redan nu har nått en högre nivå än vad finansministeriet beräknat för slutet av decenniet. Inom kort kan också arbetslösheten falla klart under 6,5 %, den nivå som finansministeriet antagit att arbetslösheten skall ligga på ända fram till 2050. I Statistikcentralens färskta befolkningsprognos, som inte ligger till grund för hållbarhetsberäkningarna, har nativiteten dessutom justerats något uppåt och nettomigrationen ännu mera, vilket i någon mån kan minska överskottsbehovet. Totalt sett kan en bättre sysselsättningsutveckling än prognostiserat eller en snabbare befolkningsökning än förutsett dock inte väsentligt minska de samhällsekonomiska kostnaderna för den åldrande befolkningen.

En ökande äldreförsörjningskvot är dock kännetecknande för hela Europa och Japan. Även om den arbetsföra befolkningen börjar minska tidigare i Finland än på annat håll i Europa i genomsnitt höjer åldrandet EU:s genomsnittliga äldreförsörjningskvot från och med 2038 så att den överstiger Finlands motsvarande kvot och så att skillnaden hela tiden ökar. Senare, närmare 2050, är läget i Europa i genomsnitt redan klart sämre än i Finland.

Problemet med en åldrande befolkning har försökt lösas på olika sätt. Näringslivets Forskningsinstitut har föreslagit att pensionssystemet skulle ändras så att pensionernas nivå inte fastställs på förhand. I stället skulle en maximigräns sättas för pensionspremierna och pensionens nivå skulle bestämmas enligt pensionsmedlens avkastningsprocent vid varje tillfälle. I det föreslagna systemet skulle premietaket eliminera risken för förändringar i pensionspremien men i stället medföra en risk som påverkar pensionstagarnas utkomst. Risken skulle alltså tydligare bäras av pensionstagaren i stället för av utbetalaren. På grund av att arbetstagarna har sämre risktagningsförmåga än arbetsgivarna skulle förändringen dock öka nettokostnaderna för systemet.

Förslag har också gjorts om att begränsa de obli-

gatoriska pensionspremierna, vilket skulle skapa utrymme för individuellt och frivilligt pensionssparande. En övergång till individuellt pensionssparande skulle åter innebära att de kostnadsbesparingar som koncentrationen av risker ger skulle gå förlorade. Samtidigt skulle arbetspensionssystemets socialförsäkringskaraktär försvagas liksom också utkomsten för de svagaste och mest utsatta. Likaså skulle en mer individuell täckning av hälsovårdskostnaderna än hittills, i form av särskilda hälsokonton som också föreslagits, försvaga systemets förmåga att minska risken i fråga om hälsovårdsutgifterna.

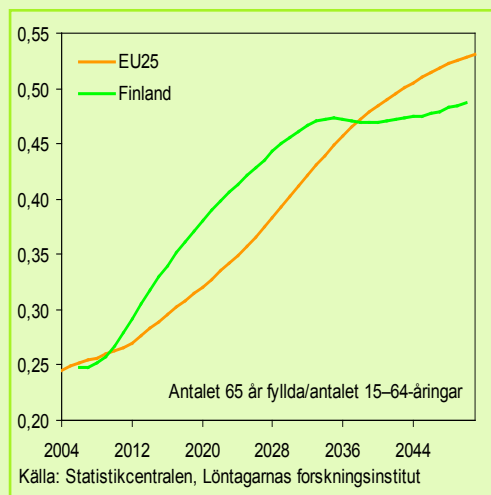
En sänkning av nivån för framtida pensioner från nuvarande nivåer är framförallt tänkt att minska tillväxten i arbetskraftskostnaderna. Denna kostnadsbesparing kan emellertid bli rätt obetydlig eftersom arbetstagarna skulle tvingas kompensera försvagningen av pensionssystemets utlovade pensionsförmån genom extra individuell sparande, vilket för sin del skulle öka arbetstagarnas lönekrav.

Det system där familjen tar hand om åldringarna är inte nödvändigtvis ett enklare system för samhället än ett där samhällets ansvar för omvårdnaden är av central betydelse. De tjänster samhället tillhandahåller möjliggör en hög förvärvsfrekvens för personer i arbetsför ålder och minskar därigenom skattebördan för finansieringen av systemet.

Någon sådan kollaps av etiska normer där åldringarna lämnas åt sitt öde är väl knappast att vänta. Sannolikt är dock att en försvagning av det allmänna skattebase-erade systemet med åtföljande behov av ökad individuell beredskap försämrar ålderstryggheten för åldringar som av en eller annan orsak saknar egen beredskap eller inte har anhöriga som tar hand om dem. Också i övrigt skulle ett skydd baserat på individuellt sparande med största sannolikhet öka inkomstskillnaderna mellan åldringar. Detta är knappast eftersträvänsvärt.

Överlag kan befolkningen i arbetsför ålder knappast undvika den växande börda som den tvingas bära i framtiden när andelen äldre personer växer. Bördan kan effektivast lättas genom åtgärder för att aktivera den arbetsföra befolkningen att sysselsätta sig, förlänga tiden i arbetslivet och öka fonderingen i arbetspensionssystemet. Att främja alla dessa mål samtidigt är emellertid inte lätt. Exempelvis skulle en överföring av premiebördan delvis på dem som nu är i arbetsför ålder genom att i det här skedet höja arbetspensionspremierna försvaga förutsättningarna att öka sysselsättningen. Så länge det

Äldreförsörjningskvot 2004–2051

i ekonomin finns potential till ökad sysselsättning – och det torde det ännu finnas i rikliga mått i Finland – borde finanspolitiken i första hand främja sysselsättningen.

Eftersom det i praktiken är staten som tillsammans med arbetspensionsanstalterna svarar för hanteringen av hela problemet med en minskande arbetsför befolkning kan förstärkningen av statens nettoställning ses som beredskap även inför problemet med en åldrande befolkning. Staten har bättre möjligheter än arbetspensionsfonderna att stärka finansieringen av hela den of-

fentliga sektorn utan att nämnvärt skärpa beskattningen av arbete. Detta förutsätter skärpning av sådana skatter som har obetydlig inverkan på priset på arbetskraft och motsvarande lindring av beskattningen av arbete. I ljuset av regeringens åtgärder och löften hittills kommer finanspolitiken under hela regeringsperioden att inriktas på en måttlig förstärkning av de offentliga finanserna. Däremot kan någon renodlad strävan att främja sysselsättningen utan ändringar av skattestrukturen inte skönjas. ■